

Summary	9
Předmluva	11
1 Speciální pedagogika	13
1.1 Speciální pedagogika v historických souvislostech	13
1.2 Vývoj oboru – od léčebné pedagogiky k pedagogice speciální	14
1.3 Nové náhledy a postupy v obraze doby	18
2 Školní poradenské pracoviště	23
2.1 Školní poradenské pracoviště jako součást podpůrných poradenských služeb ve školství	23
2.2 Modely poradenských služeb v našich školách	25
2.3 Specifika odborných činností poradenských odborníků v prostředí školy	25
2.4 Fungování školního poradenského pracoviště	26
3 Modely zapojení speciálních pedagogů v našich školách	29
3.1 Školní speciální pedagog jako jeden z členů školního poradenského pracoviště	30
3.2 Školní speciální pedagog v projektových úkolech	31
3.3 Terapeutický, nebo preventivně intervenční model péče?	31
4 Profese školního speciálního pedagoga	33
4.1 Posuny v pojetí služeb od diagnóz k podpoře pro všechny	33
4.2 Pregraduální vzdělání školního speciálního pedagoga	36
4.3 Profesní vývoj školního speciálního pedagoga	38
4.3.1 Dosavadní profesní zkušenosti školního speciálního pedagoga	39
4.3.2 Potřeby školy jako činitel profesního vývoje speciálního pedagoga	40
4.3.3 Další vzdělávání, profesní sdílení a supervize	41
4.3.4 Osobnost školního speciálního pedagoga	44
4.4 Profesní sebeobraz, výhody a nevýhody profese	51
5 Školní speciální pedagog ve vztahové síti školy	53
5.1 Rámec školy	53
5.1.1 Očekávání školy vůči školnímu speciálnímu pedagogovi	53
Školní speciální pedagog jako módní prvek škol	54
Odmítání školních speciálních pedagogů	54
Naivní představy o působení školního speciálního pedagoga	55
Reálný přístup k profesi školního speciálního pedagoga	56

5.1.2	Přínos školního speciálního pedagoga pro školu	57
	Přínos pro ředitele a vedení školy	57
	Přínos pro pedagogický sbor	58
	Integrační týmy	59
5.2	Rámec učitelů	59
5.2.1	Očekávání speciálního pedagoga vůči sobě (co mohu nabídnout)	59
5.2.2	Očekávání pedagogů vůči školnímu speciálnímu pedagogovi	60
5.2.3	Nároky školního speciálního pedagoga na učitele (hodnocení učitelů)	61
5.2.4	Kolega, nebo odborník?	61
5.2.5	Možnosti podpory učitelů	62
5.2.6	Úskalí dvojrolí	62
5.3	Rámec žáků	63
5.3.1	Vztah školní speciální pedagog–žák v systému školy	63
5.3.2	Faktory ovlivňující kontakt školní speciální pedagog–žák	63
5.3.3	Kontakt se žákem a jeho hranice	64
5.3.4	První kontakt mezi školním speciálním pedagogem a žákem	66
5.4	Rámec rodiny, spolupráce s rodiči	70
5.4.1	Rodičovská očekávání, vztah ke školnímu speciálnímu pedagogovi	71
5.4.2	Faktory ovlivňující spolupráci s rodiči	72
	Vztah mezi školou a rodiči	72
	Komunikace mezi školním speciálním pedagogem a rodiči	73
	Osobnostní a profesní nastavení školního speciálního pedagoga	75
	Pociťování potřeby rodičů spolupracovat se školním speciálním pedagogem	75
5.4.3	Formy kontaktování školního speciálního pedagoga rodiči	77
5.4.4	Hranice při kontaktech s rodiči	78
	Hranice při objednávání	79
	Časové hranice	80
	Hranice vztahu profesionál–klient	82
	Hranice profesních dovedností a kompetencí	83
	Důvěrnost vztahu, přístup k informacím	84
5.4.5	Umění rozhovoru s rodiči	85
	Zásady a cíle rozhovoru	85
5.4.6	Obsahy spolupráce mezi školním speciálním pedagogem a rodinou	86
6	Školní speciální pedagog ve vztahové síti mimo školu	89
6.1	Vztahová síť mimo školu	89
6.2	Školská poradenská zařízení	90

6.2.1	Spolupráce s PPP	91
6.2.2	Spolupráce s SPC	93
6.3	Spolupráce se střediskem výchovné péče	94
6.4	Spolupráce na úrovni místní správy a státní správy	95
6.5	Spolupráce se zdravotnickými institucemi	97
6.6	Spolupráce s neziskovými organizacemi	98
7	Odborné činnosti školního speciálního pedagoga	
	ve prospěch žáků a skupin žáků	101
7.1	Specifický model péče o žáky podle zakázek v prostředí školy	101
7.2	Charakter činností školního speciálního pedagoga	103
7.2.1	Preventivní aktivity	103
7.2.2	Depistážní a diagnostické činnosti	105
7.2.3	Intervenční a terapeutické činnosti	107
7.2.4	Vzdělávání a metodická podpora	108
7.2.5	Evidence	109
7.3	Formy práce školního speciálního pedagoga	109
7.3.1	Skupinové formy práce	109
7.3.2	Individuální formy práce	111
7.3.3	Formy práce zapojující rodinu	112
7.3.4	„Minitřídy“, třídy s intenzivní péčí a „skupinky“	113
7.4	Skupiny žáků, které potřebují podporu	114
7.4.1	Systém a obsahy práce se žáky se SVP	115
	Žáci se zdravotním postižením	115
	Žáci se zdravotním znevýhodněním	118
	Žáci se sociálním znevýhodněním	119
7.4.2	Práce se žáky ohroženými vznikem SVP	120
7.4.3	Žák s problémy v chování či prožívání	122
	Žák s problémem, poruchou či diagnózou?	122
	Možnosti diagnostiky obtíží v chování a prožívání ve škole	125
	Intervence ve prospěch žáků s obtížemi v chování a prožívání	128
7.5	Metody práce s ohledem na problémové okruhy	
	i věkové charakteristiky žáků	137
7.5.1	Okruh problémů v období zahájení školní docházky (přípravný ročník, začátek 1. a 2. ročníku)	138
7.5.2	Problémy v období osvojování si základních školních dovedností (1. a 2. ročník)	142
7.5.3	Okruh problémů v období mladšího školního věku (3.–5. ročník)	148

7.5.4	Problematika přechodu na 2. stupeň ZŠ	152
7.5.5	Kariérové poradenství pro žáky se SVP	153
7.5.6	Krizová intervence	154
7.5.7	Problematika studia na SŠ	155
8	Odborné činnosti školního speciálního pedagoga ve prospěch učitelů	159
8.1	Metodická pomoc pro vzdělávání běžných žáků či žáků s dílčími (přechodnými) vzdělávacími obtížemi	159
8.2	Metodická pomoc pro zajištění vzdělávání žáků se SVP	163
8.3	Metodická pomoc při řešení výchovných obtíží žáků	168
8.4	Metodická pomoc učitelům v kariérovém poradenství	168
8.5	Metodická pomoc učitelům při řešení multikulturní problematiky ve školním prostředí	169
8.5.1	Žáci ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí	170
8.5.2	Žáci z odlišného jazykového prostředí	172
8.6	Metodická pomoc pro asistenty pedagogů	175
8.7	Pomoc při vzdělávání učitelů v oblasti SVP a jejich odborném růstu	178
9	Dokumentační činnost školního speciálního pedagoga	181
9.1	Práce s žákem / skupinou žáků	183
9.2	Interakce s rodiči	184
9.3	Koordinace, řízení a organizace činnosti ŠPP	185
9.4	Interakce s pedagogy	185
9.5	Spolupráce s institucemi	187
10	Etické aspekty profese školního speciálního pedagoga	189
10.1	Etické kodexy v pomáhajících profesích	190
10.1.1	Obecná ustanovení	191
10.1.2	Profesionální normy	191
10.1.3	Výkon profese (profesionální praxe)	194
10.1.4	Etika výzkumu	197
10.2	Další etické souvislosti pro práci ve školách	198
10.2.1	Aspekt náboženství a etiky	198
10.2.2	Vztah speciálního pedagoga k sobě samému	199
10.3	Etika na „hraně“	204
	Použitá a doplňující literatura	207
	Legislativa	215
	Použité zkratky	217
	Rejstřík	219